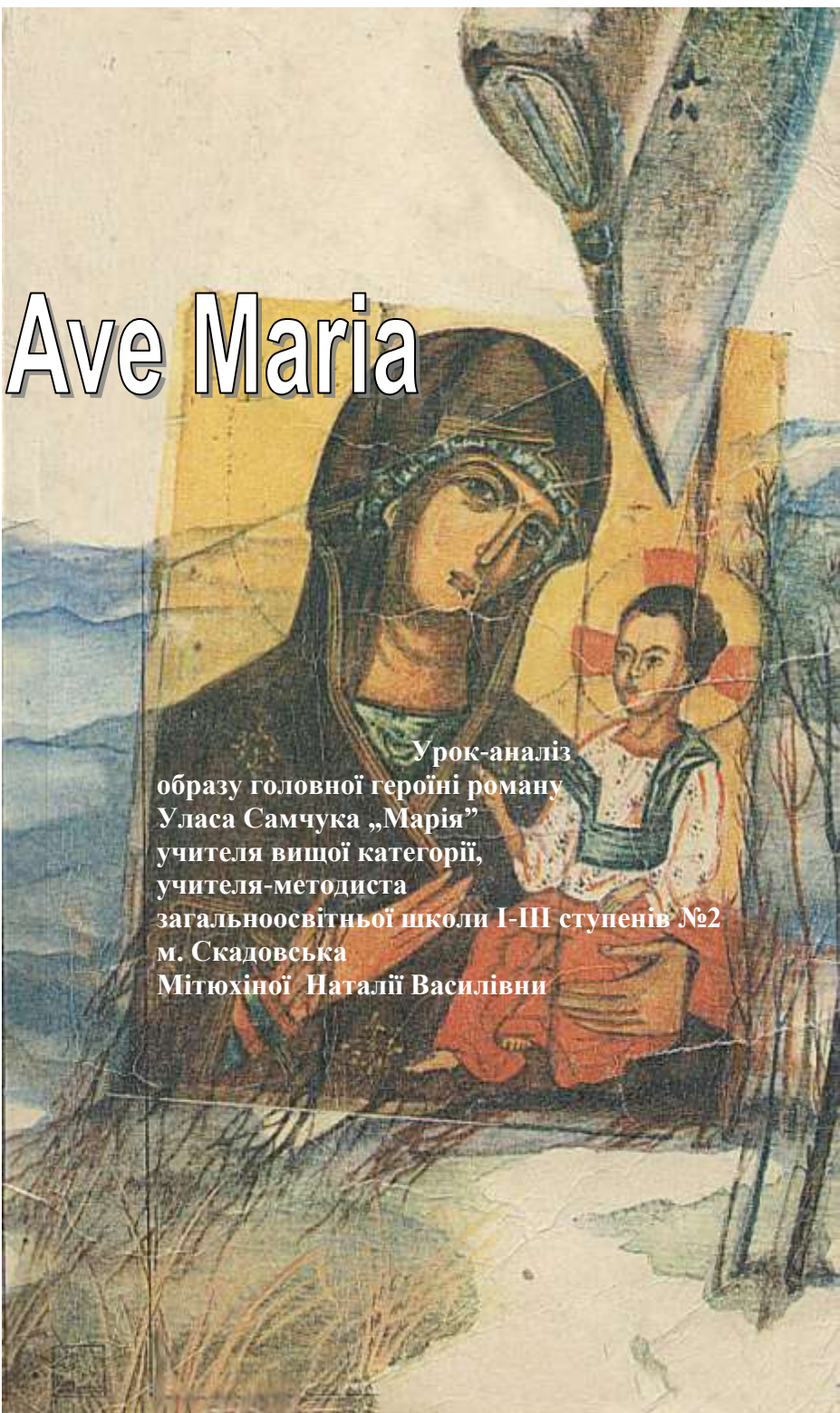

Ave Maria

Урок-аналіз
образу головної героїні роману
Уласа Самчука „Марія”
учителя вищої категорії,
учителя-методиста
загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2
м. Скадовська
Мітюхіної Наталії Василівни

Укладач: Мітюхіна Н.В.

Учитель української мови та літератури, учитель вищої категорії, учитель-методист Скадовської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2 Херсонської області.

Комп'ютерна обробка: Буланова І.М.

Учитель інформатики, учитель вищої категорії, «Старший учитель» Скадовської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №2 Херсонської області.

Скадовська загальноосвітня школа №2,

Вул.. Колгоспна, 7а,

м.Скадовськ,

Херсонська область.

Контактні телефони: 5-34-45 (директор)

5-32-50 (учительська)

Автор посібника ділиться досвідом запровадження елементів інноваційних технологій як основи формування літературної компетентності учнів школи. Для розгляду пропонується урок-аналіз образу головної героїні роману Уласа Самчука „Марія”

.

Для вчителів української мови та літератури, студентів гуманітарних спеціальностей.

Нові педагогічні технології сприяють глибшому проникненню в задум твору, стимулюють учнів до пошуку авторської інтерпретації істини, розвивають розумову та емоційні сфери, створюють у класі небуденну атмосферу, заохочують до самоосвіти.

Використання навіть елементів інновацій допоможе зробити уроки більш цікавими, змістовними й ефективними . Вони формують літературну компетентність учня – загальну здатність, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, здобутих завдяки навчанню.

Отже, сучасна освіта визнає необхідність формування компетентних учасників навчально – виховного процесу. Учитель має виступати як компетентний консультант, помічник, організатор педагогічної взаємодії з учнем.

Важливою умовою використання інноваційних технологій є створення на уроках ситуації успіху – особливого стану задоволення учасниками навчально – виховного процесу результату розумової роботи.

Обираючи формою проведення уроку вивчення й аналіз художнього твору, учитель може зупинитися на

Аналізі за розвитком дій(сюжетний)

Композиційному аналізі

По образному

Ідейно – тематичному

Комбінованому

Урок – аналіз образу героя художнього твору передбачає:

Попереднє опрацювання змісту

Опрацювання теоретичної частини

Опрацювання історико – літературного матеріалу

Формування попереднього враження

Створення разових поєктів – презентацій у вигляді малюнків, творів.

Учні повинні володіти такими вміннями щодо підходу до характеристики образу:

- Прчитання(розуміння авторської позиції)
- Інтерпретування (створення власної позиції)
- Аналізування
- Відчування
- Проживання
- Пргравання

Урок можна побудувати, групуючи учнів за даними пошуково – творчо – пізнавальними завданнями, що сприятиме всебічному аналізу образу з різних позицій.

Такі уроки сприятимуть тому, що учні зрозуміють, що книжка сьогодні _ не лише джерело знань, а й засіб інтелектуального, соціального і духовного розвитку особистості.

Активна участь дитини в навчальній діяльності є однією з першооснов формування соціальної активності . Процес навчання – не автоматичне вкладання навчального матеріалу в голову учня, а його напружена розумова робота і власна активна участь у цьому процесі.

Чим більше «ролей» виконує учень на уроці, чим різноманітніша його діяльність, тим більше в його арсеналі з'явиться практичних знань, умінь і навичок, а його розумова діяльність набуватиме системного характеру, у нього формується гнучкість мислення, поглиблюється мотивація навчальної діяльності.

Пам'ятаймо, колеги, що використання інноваційних технологій дозволяє максимально індивідуалізувати навчально – виховний процес, тобто побудувати його зміст і логіку з урахуванням інтересів, нахилів, здібностей кожного учня, завдяки чому вони можуть реалізувати себе у пізнанні, початковій діяльності, поведінці.

Робота Коваленко Маргарити, учениці 11

Тема уроку *Ave Maria*

Аналіз образу головної героїні роману Уласа Самчука
„Марія”

Мета:

- ◆ На основі прочитаного тексту проаналізувати значення образу головної героїні роману;
- ◆ З'ясувати масштабність символіки образу Марії;
- ◆ Сформувати ключеві моменти для аналізу образу;
- ◆ Розвивати логічне, зв'язне мовлення, логічне послідовне мислення;
- ◆ Виховувати у дітей людяність, свідоме ставлення до історичного минулого нашого народу;
- ◆ Не забувати багатостраждальної історії нації.

Методично-дидактичне забезпечення:

- ◆ Портрет письменника, зроблений як ілюстрація до уроку;
- ◆ Текст роману;
- ◆ Ілюстрації учнів до твору;
- ◆ Аудіо касета: Йоган Себастьян Бах „Ave Maria” – церковний хорал

Записи на дошці

Марія

<i>Давньоєврейське</i>	- вищість
<i>Візантійське</i>	- піднесеність
<i>Давньогрецьке</i>	- перевага
<i>Слов'янський варіант</i>	- вірність

Проблемне питання

У чому ж багатогранність символіки образу Марії – простої селянської жінки ?

Епіграф уроку.

*Все упованіє моє
На тебе, мій пресвітлий раю.
На милосердіє твоє
Все упованіє моє
На тебе, мати, возлагаю
Пренепорочная, благая!*

(Тарас Григорович Шевченко)

План уроку

1. Мотивація теми, мети уроку, вибору епіграфу.
2. Постановка проблемного завдання, яке повинні розв'язати учні протягом уроку.
3. „Мої враження від роману” – роздуми учнів після прочитання роману (попередньо виконана домашня робота).
4. Побудова схеми аналізу образу, яка підпорядкована проблемному завданню уроку.
5. Висновок-підсумок – виконання проблемного завдання.

Хід уроку

1. *Мотивація теми, мети уроку, вибору епіграфу.*

Вступне слово вчителя

Кожна людина, як і все свідоме людство, живе у трьох вимірах: учора, сьогодні, завтра.

Сьогодні – це ми, завтра – наші діти, а вчора – це наша історія.

Кожен народ, якщо він справжній народ, має свою власну історію – бездонну, невичерпну криницю духу, мудрості перемог і страждань. А у своїй душі кожен із нас повинен здобувати духовний храм пам'яті. Адже саме

пам'ять прилучає кожного із нас сторінок життя держави, народу.

Сторінки були різними: освітленими страшними роками братовбивчих воєн та голодоморів. Сьогодні на уроці ми продовжимо роботу над романом Уласа Самчука „Марія”, у якому з неприкритою правдою висвітлено чи не найжахливіший момент життя нашої нації – голодомор 1932 – 1933 рр. Ми звернемося до образу головної героїні, проаналізуємо багатоплановість символіки образу простої селянської жінки.

(Зачитати тему, пояснити епіграф).

2. Постановка проблемного завдання.

Аналізуючи образ Марії, в кінці уроку дайте відповідь на питання:

**„У чому ж багатоплановість,
багатогранність символіку образу
головної героїні роману?”**

(Запис теми, епіграфу уроку)

3. „Мої враження від роману” – роздуми над твором.

Робота Мітюхіної Руслани

а) Історична довідка:

30-і Соцзмагання ... Хлібозмагання ... Світовий ринок переповниться хлібом, ціни падають. Водії, які звозили зерно на пункти схову, говорять що часто на дорогах зустрічають молоду жінку... Кажуть, що смерть.

Сталін стверджував

„Ми безперечно, добилися того, що матеріальне становище робітників і селян поліпшуються з року в рік. У цьому можуть сумніватися хіба тільки вороги радянської влади.”

Чому про нас так довго мовчали?

Чому нащадки знайти не могли,

Що їхню волю, прапор і державу

Від москалів старались зберегти?

Чому з трибуни довго нам казали,

Що росіяни рідні нам брати?

І в той же час брати ці розпинали

Вкраїні душу на березові хрести?

б) Діти зачитують роботи

„Мої враження від роману Уласа Самчука „Марія””.

(зразки додатку №1)

в) Молитва Катерини Матрич (За убієнних голодом 1932 – 1933 років)

Учень: Хто се? Чий голос щоночі просить:

„Хлібця! Хлібчика дай! Мамо, матусю, ненечко! Крихітку хлібцю.”

Учениця: Сину божий! Ісусе Христе! Спасителю наш!
Порятуй від голодної смерті народ мій, у
якому дика сарана зібрала до зернинки.

Учень: Богородиця! Матір наша небесна! Свята
Покрово, покровителько люду святоруського!
Куди ви всі відійшли? Чого ж залишили мою
землю і народ мій на поталу дияволів?

Учениця: Чи ж не бачите, що вони доточують кров із могутнього українського дерева? Чи ж не бачите крипці, повної українських сліз? Чи ж не бачите, що то не Україна вже, а велетенська могила? Де ж ви, сили небесні?

Учитель: Господи! Страждання, муки й горе мого народу до Всевишньої скорботи зарахуй, й біди й погібелі від землі й народу сущого відведи.

Нині, прісно і на віки вічні відведи.

Амінь.

Робота Коваленко Маргарити, учениці 11 класу

4. Побудова схеми аналізу образу.

а) Вмотивування наочності – титульної сторінки до роману Івана Багряного „Тигролови”.

Народознавчий аспект:

1. Що символізувала ікона Божої Матері з маленьким Ісусом у віруваннях християн?
2. Ікона датована 13 століттям. Як відбилися на кольорах зображення суспільні події того часу?
3. Розшифруйте символіку кожного образу, як вони пов'язані з нашою темою.

Божя Матір - темні, холодні кольори, символ скорботи, страждання.

Ісус - теплі кольори – символи майбутнього.

Сокира - розрубуючи ікону над головою Ісуса, замахнулася на дитину – уособлення майбутнього будь-якої нації

Висновок:

Тоталітарна система замахнулася на найдорожче – матір і дитину.

б) Народнознавчі аспекти.

Робота Мельник Юлії, учениці 11 класу

Зверніть увагу на значення імені Марія різних народів
(записати у зошит)

Є ім'я, жіноче, м'яке і ясне;
В йому і любов, і журба, і надія;
Воно як зітхання бринить восени
Марія...

Як запах фіалки в осінній імлі
Як пісня в снігах і завії;
Зорею сяє над смутком земля:
Марія...

в) запитання приближеного характеру.

1. Чому роман має таку назву?
2. Виходячи із символу – значення імені в різних народів, намагайтеся визначити, що означає, символізує цей образ у творі?

Робота Мітюхіної Руслани,

Марія – жінка.

Її образ символізує жінок всієї нації.

Марія – матір.

Уособлює долю матерів, їх страждання, переживання за долю дітей.

Марія страдниця.

Страждання цілої нації.

Марія – мати – Україна.

Підноситься до символу неньки України.

1. Доля селянства у дореволюційній державі.
2. Все життя розбудовували свою маленьку державу.
3. Страждає від нерозумних дітей.

4. Сподівання на кращу долю – мати – Україна.

Доля жінки

1. Перше кохання
2. Невдалий шлюб.
3. Народження дітей

Доля страдниці

1. Сирітська доля
2. Одруження
3. Виховання коріння
4. Втрата

5. Зрада дитини

6. Страшна смерть

Доля матері

1. Пережила смерть дітей від першого шлюбу.
2. Рідні діти, різні долі:
  - a. Демко
  - b. Максим
  - c. Надія
  - d. Лаврін

Робота Закарян Анни, учениці 11 класу

г) Запитання до змісту логічної схеми.

Доля жінки 1. Чому ми можемо сказати, що образ Марії і типовий, і водночас непересічний ? 2. Чи можна сказати, що образ головної героїні – повторення долі багатьох жінок нашої нації? 3. Яке ставлення автора, як до жінки? (захоплюється, змальовує сильною натурою)	Висновок Образ Марії втілює долю українського жіноцтва. Водночас це сильна особистість, яка зважилася на розлучення, створила нову сім'ю і добивається визнання у громаді – тобто має винятково сильний характер. Характерні типовість і нетиповість.
Доля матері 1. Символічність числа 7. (народила сімох дітей) 2. Смерть дітей від першого шлюбу. 3. Якими були долі Маріїних дітей?	Висновок Образ Марії – материнства в усій його красі, й усій його самозреченості. Шлюб – від старослов'янського слюб – одруження по любові
Доля страдниць 1. Яким було дитинство героїні? 2. Чи був вдалим перший шлюб? 3. Чому витримувала знущання Корнія? 4. Втрата надбаного не одним роком праці 5. Зрада дитини 6. Страшна смерть.	Висновок Своїми стражданнями підноситься до образу Божої Матері, яка жертвує власною дитиною задля блага людства.
Доля матері України	Висновок

1. Чи можна сказати, що на прикладі життя сім'ї Марії показано долю Українського селянства у дореволюційній державі? 2. Марія будує власну державу – господарство. 3. Страждання від нерозумних вчинків дітей можна порівняти за стражданням нашої держави.	Образ головної героїні підноситься до символу страждань нашої держави на шляху історичного поступу.

Висновок – підсумок

Завдання: Орієнтуючись на схему образу, дати зв'язну відповідь:

„У чому багатогранність символічності образу головної героїні Уласа Самчука „Марія”?”

Оцінювання.

Домашнє завдання:

Підготуватися до творчої роботи „Ave Maria”.

Заключне слово вчителя

Літературна критика справедливо відзначила: „Улас Самчук втілює у своїй творчості трагічну долю українського народу в ХХ столітті”.

Смерть головної героїні звучить як засторога, попередження про можливість знищення України, символічним втіленням якої є сама Марія.

Роман має трагічний зміст, проте ми відчуваємо, що автор вірить у свій народ, у його здатність перебороти будь-яке лихо і здобути собі право на щасливе життя.

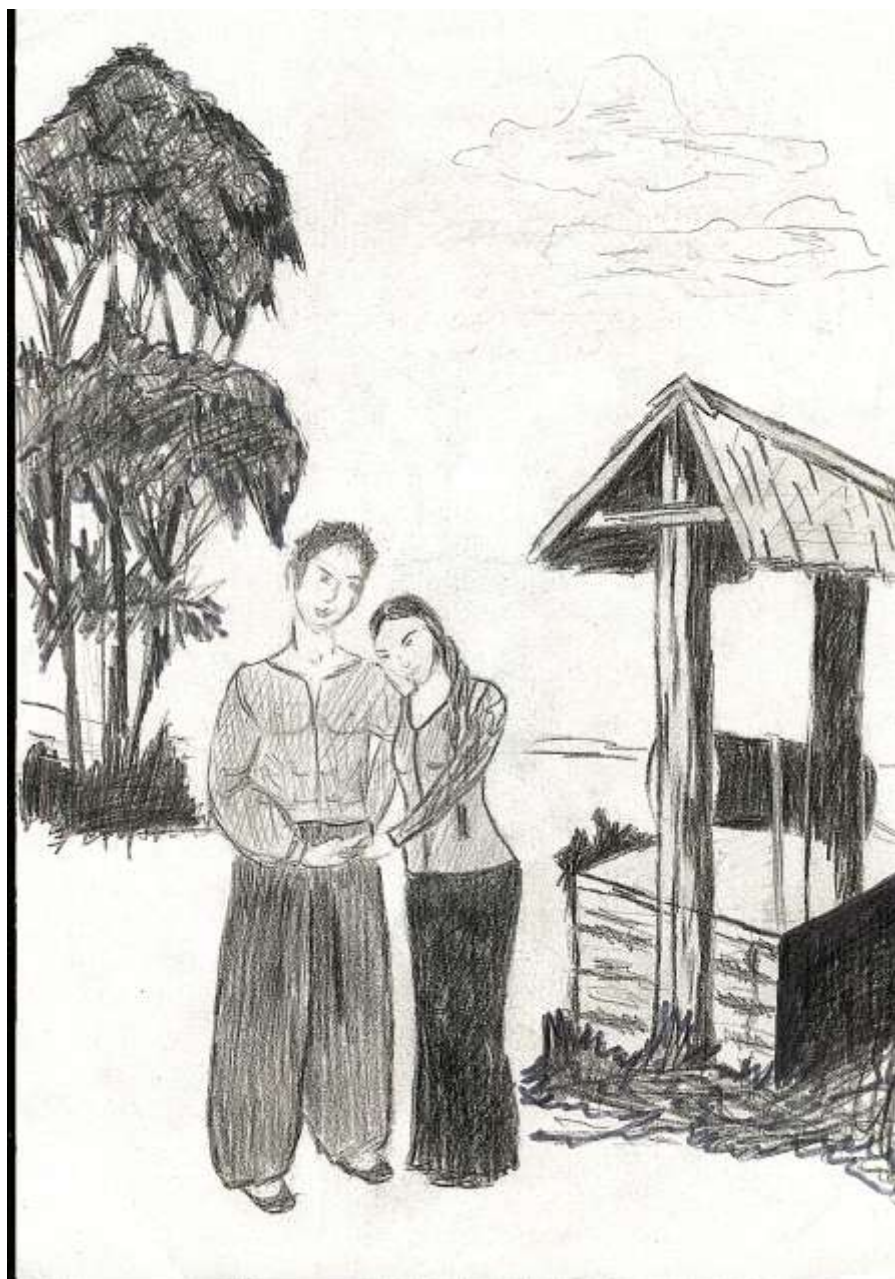
Ярій, душе! Ярій, а не ридай.
У білій стужі серце України.
А ти шукай червону тіль каліни,
На чорних водах тіль її шукай.

Застерігає доля нас зарання
Така крута, як кров у наших жила.
У білій стужі білих голосінь
Це гроно болю, що паде в глибінь,
На нас своїм безсмертям окотилось.

(В.Стус)

Дякую за плідну роботу на уроці.

Уривки з творчих робіт.

„Мої враження від роману Уласа Самчука „Марія”.

Уривок із творчої роботи учениці ІІ класу Закарян Анни.

„Коли співаєш, голос в’ється і обнімається з зорями”, – мелодійні, поетичні слова, якими, на мою думку, автор зумів розкрити мрійливу душу дівчини-сироти, якій судилася надзвичайно важка доля.

Зі сторінок роману я побачила жінку-матір, жінку-кохану, жінку-трудівницю яка стала уособленням страдницького життя не одного покоління українок. Така жінка, як Марія, не могла не подобатись, адже вона чемна, працьовита, вихована. Мабуть, тому до кінця життя її кохав Гнат, хоч вона завдала йому невимовного болю; мабуть, тому обрав її красень Корній.

Я зрозуміла, що автор не ідеалізує головну героїню. Але саме це робить образ жінки таким живим, реальним і водночас – символічним. Марія – не тільки символ жінок-українок, а живий символ багатостраждальної долі нашої України.

*Уривок із творчої роботи учня 11 класу Кушніренка
Олександра.*

Я часто чую від літніх людей слова: ”У житті кожна людина несе свій хрест”. Для мене важко було зрозуміти цей вислів, адже у своєму житті я ще не зіткнувся з непереборними проблемами. Коли я прочитав роман Уласа Самчука „Марія”, зрозумів зміст, який вкладають люди у ці слова. Допоміг у цьому образ головної героїні Марії. Я зробив висновок, що роман – твір про людське життя, про долю, про „хрест” тягарів на життєвому шляху.

Мене вразили перші рядки роману, у яких автор з точністю до одного називає кількість днів, що прожила головна героїня. Висновок один: чи може бути щасливим та безтурботним життя людини, для якої кожен день – це боротьба за щастя, кохання, дітей, добробут у родині і навіть існування?

Література

1. Демчук О. Нестандартні уроки з української літератури:Тернопіль.2001р.
2. Марко В. основи аналізу літературного твору.// Диво слово -1998№12
3. Сисоєва С. О. Підготовка вчителя до формування творчої особистості учня. К. Поліграф книга.1996р.
4. «Сільська школа України». №16 -17 2004р.
5. Шуляр В. Планування літературної освіти школярів: технологічна концепція. Миколаїв. 2006р.

Урок-аналіз образу головної героїні роману Уласа Самчука «Марія»

З досвіду роботи учителя Мітюхіної Н.В.
Скадовська ЗОШ № 2.